

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

WATCHAREE PROMUBON

THÀNH NGỮ CÓ YẾU TỐ “*MẶT*” TRONG TIẾNG VIỆT
(CÓ ĐỐI CHIẾU VỚI TIẾNG THÁI)

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

WATCHAREE PROMUBON

**THÀNH NGỮ CÓ YẾU TỐ “MẶT” TRONG TIẾNG VIỆT
(CÓ ĐỐI CHIẾU VỚI TIẾNG THÁI)**

Ngành: Ngôn ngữ Việt Nam

Mã số: 8 22 01 02

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PSG.TS. Nguyễn Thị Nhung

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số tài liệu, kết quả đưa ra là hoàn toàn trung thực. Những kết luận khoa học nêu trong luận văn chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác. Nếu phát hiện có sự gian lận, tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về nội dung luận văn của mình./.

Tác giả luận văn

Watcharee Promubon

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc với cô Nguyễn Thị Nhung, người đã tận tình hướng dẫn viết luận văn này. Em cũng gửi lời cảm ơn các thầy, cô giáo đã giảng dạy, tổ bộ môn Ngôn ngữ, khoa Ngữ văn, khoa Sau đại học đã tạo điều kiện tốt nhất cho em trong học tập và nghiên cứu. Cuối cùng, tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, đồng nghiệp, bạn bè, học viên lớp Cao học Ngôn ngữ khóa 24 đã giúp đỡ tác giả trong suốt quá trình thực hiện luận văn./.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2018

Tác giả luận văn

Watcharee Promubon

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC BẢNG	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	2
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu, phạm vi khảo sát.....	2
4. Phương pháp nghiên cứu	3
5. Đóng góp mới của luận văn.....	3
6. Cấu trúc của luận văn	4
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ	
LUẬN CỦA ĐỀ TÀI	5
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu.....	5
1.1.1. Tình hình nghiên cứu lí luận về thành ngữ và thành ngữ trong tiếng Việt, tiếng Thái	5
1.1.2. Tình hình nghiên cứu đối chiếu thành ngữ tiếng Việt và tiếng Thái với thành ngữ trong các ngôn ngữ khác	8
1.2. Một số khái niệm ngôn ngữ học có liên quan đến đề tài.....	11
1.2.1. Ẩn dụ tu từ	11
1.2.2. So sánh tu từ	12
1.3. Khái quát về thành ngữ tiếng Việt.....	13
1.3.1. Khái niệm, đặc điểm của thành ngữ tiếng Việt, giá trị của thành ngữ....	13
1.3.2. Phân loại thành ngữ tiếng Việt	15
1.4. Khái quát về thành ngữ tiếng Thái	22
1.4.1. Khái niệm và đặc điểm của thành ngữ tiếng Thái	22

1.4.2. Phân loại thành ngữ tiếng Thái.....	23
1.5. Vấn đề nghiên cứu đối chiếu từ và thành ngữ.....	25
1.5.1. Nghiên cứu đối chiếu về từ.....	25
1.5.2. Nghiên cứu đối chiếu về nghĩa của từ	25
1.5.3. Nghiên cứu đối chiếu từ và thành ngữ trong luận văn	26
1.6. Tiểu kết chương một.....	27
Chương 2: CÁC THÀNH NGỮ CÓ YẾU TỐ “MẶT” TRONG TIẾNG VIỆT XÉT VỀ SỐ LƯỢNG VÀ CẤU TRÚC	29
2.1. Giới thiệu chung	29
2.2. Nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc ẩn dụ hóa trong tiếng Việt ..	31
2.2.1. Tiểu nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc ẩn dụ hóa đối xứng trong tiếng Việt.....	31
2.2.2. Tiểu nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc ẩn dụ hóa phi đối xứng trong tiếng Việt.....	39
2.3. Các thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc so sánh trong tiếng Việt ...	43
2.3.1. Tiểu nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc so sánh đối xứng trong tiếng Việt.....	43
2.3.2. Tiểu nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc so sánh phi đối xứng trong tiếng Việt.....	45
2.4. Tiểu kết chương 2	49
Chương 3: CÁC THÀNH NGỮ CÓ YẾU TỐ “MẶT” TRONG TIẾNG VIỆT XÉT VỀ Ý NGHĨA VÀ GIÁ TRỊ BIỂU HIỆN (CÓ ĐỐI CHIẾU VỚI TIẾNG THÁI)	52
3.1. Đặc trưng ngữ nghĩa của thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt.....	52
3.1.1. Nhận xét chung	52
3.1.2. Miêu tả các nhóm nghĩa.....	54
3.2. Đặc trưng ngữ nghĩa của thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Thái	59
3.2.1. Nhận xét chung	59

3.2.2. Miêu tả các nhóm nghĩa.....	60
3.3. Sự tương đồng và khác biệt về nghĩa của từ mặt và nghĩa của các thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái	64
3.3.1. Sự tương đồng và khác biệt về nghĩa của từ “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái.....	64
3.3.2. Sự tương đồng và khác biệt về nghĩa của các thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái	66
3.4. Một số đặc điểm về tư duy, ngôn ngữ và văn hóa biểu thị qua các thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái	68
3.5. Tiểu kết chương 3	76
KẾT LUẬN.....	77
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	82
PHỤ LỤC	

DANH MỤC BẢNG

Bảng 2.1. Phân loại các <i>thành ngữ có yếu tố “mặt”</i> trong tiếng Việt về mặt cấu trúc.....	29
Bảng 2.2. Phân loại các <i>thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc ẩn dụ hóa đối xứng</i> trong tiếng Việt.....	33
Bảng 2.3. Các <i>thành ngữ có yếu tố “mặt” ẩn dụ hóa đối xứng đẳng kết, hội nghĩa</i> trong tiếng Việt.....	35
Bảng 2.4. Các <i>thành ngữ có yếu tố “mặt” ẩn dụ hóa đối xứng phi đẳng kết, không hội nghĩa</i> trong tiếng Việt.....	38
Bảng 2.5. Phân loại <i>thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc ẩn dụ hóa phi đối xứng</i> trong tiếng Việt.....	40
Bảng 2.6. Các mô hình cấu tạo của <i>thành ngữ có yếu tố “mặt” mang cấu trúc so sánh phi đối xứng</i> trong tiếng Việt.....	46
Bảng 3.1. Các nhóm ngữ nghĩa của những <i>thành ngữ có yếu tố “mặt”</i> trong tiếng Việt.....	53
Bảng 3.2. Các nhóm ngữ nghĩa của những <i>thành ngữ có yếu tố “mặt”</i> trong tiếng Thái.....	59

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Thành ngữ là một bộ phận quan trọng trong vốn từ vựng của mỗi ngôn ngữ, có số lượng phong phú, cấu tạo đa dạng, có giá trị tăng cường tính nghệ thuật cho câu nói, được sử dụng rộng rãi trong giao tiếp hàng ngày. Thành ngữ góp phần làm phong phú hóa vốn từ vựng, góp phần tăng cường hiệu quả giao tiếp. Thành ngữ của mỗi dân tộc còn có thể phản ánh đặc trưng ngôn ngữ, tư duy, văn hóa của dân tộc đó. Tìm hiểu thành ngữ của mỗi cộng đồng, có thể thấy được những đặc trưng của ngôn ngữ, tư duy, cảm xúc, đặc điểm môi trường thiên nhiên, phong tục, tôn giáo, ... của dân tộc đó nữa

1.2. Nghiên cứu đối chiếu thành ngữ giữa các dân tộc có vai trò quan trọng. Nó giúp người nghiên cứu có thể phát hiện ra những điểm thống nhất và khác biệt về tư duy, ngôn ngữ, văn hóa giữa các cộng đồng dân tộc. Đó là việc làm cần thiết với xu thế hiện nay - xu thế của hợp tác và phát triển, khi ranh giới văn hóa giữa các quốc gia đang dần xích lại gần nhau.

1.3. Tuy vậy, thành ngữ thường không giành được sự quan tâm đáng kể trong các công trình về từ vựng học hay định danh học, và cũng ít được bàn đến với tư cách một đối tượng nghiên cứu trong các công trình tìm hiểu về văn học dân gian. Việc nghiên cứu nhóm thành ngữ cùng có chung một yếu tố ngôn ngữ nào đó cũng chưa được quan tâm nhiều. Trong khi những nghiên cứu về các thành ngữ cùng nhóm như vậy có thể giúp nắm được cách dùng một yếu tố ngôn ngữ nào đó trong thành ngữ, ảnh hưởng của yếu tố đó trong việc tạo nên ý nghĩa của thành ngữ, việc phản chiếu những đặc trưng về cấu trúc của thành ngữ nói chung trong nhóm thành ngữ đó. Việc đối chiếu nhóm thành ngữ có cùng một yếu tố ngôn ngữ đó với nhóm tương ứng trong ngôn ngữ khác có thể giúp thấy được phần nào những tương đồng và khác biệt về ngôn ngữ, tư duy, văn hóa giữa các dân tộc.

Vì vậy, trong khuôn khổ một luận văn thạc sĩ, chúng tôi đã chọn đề tài “Thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt (có đối chiếu với tiếng Thái)”. Hi vọng, công trình sẽ góp phần giúp hiểu sâu hơn về thành ngữ tiếng Việt, tiếng Thái cũng như văn hóa, tư duy của hai dân tộc Việt Nam, Thái Lan.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Qua việc làm rõ các đặc điểm về các mặt số lượng, cấu tạo của nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt; đối chiếu làm rõ những điểm tương đồng và khác biệt giữa nhóm thành ngữ đó với nhóm thành ngữ tương ứng trong tiếng Thái về mặt ngữ nghĩa; có thể nắm vững hơn về cách tạo lập và giá trị của thành ngữ tiếng Việt, tiếng Thái; đồng thời việc phân tích, đối chiếu nhằm có thêm hiểu biết về ngôn ngữ, tư duy, văn hóa của hai cộng đồng.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Các mục tiêu trên đã đặt ra những nhiệm vụ chính cho người nghiên cứu đề tài là:

Thứ nhất, xác định tổng quan tình hình nghiên cứu và cơ sở lý luận cho việc nghiên cứu đề tài.

Thứ hai, phân tích đặc điểm về số lượng, cấu trúc của nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt.

Thứ ba, phân tích, đối chiếu đặc điểm ý nghĩa và giá trị biểu hiện các đặc trưng ngôn ngữ, tư duy, văn hóa của nhóm thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái.

3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu, phạm vi khảo sát

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi nghiên cứu của đề tài là những phương diện: số lượng, cấu trúc, ý nghĩa và giá trị biểu hiện đặc trưng ngôn ngữ, tư duy, văn hóa của các thành ngữ có yếu tố “mặt” trong tiếng Việt và tiếng Thái.